Eduskunnan asunto- ja ympäristöjaosto pyysi kirjallista asiantuntijalausuntoa Alajärven kaupungin korjausneuvojalta:

LAUSUNTONI ASIASTA

Yleistä

Uuden korjauslakiesityksen tavoitteena on kehittää ikäihmisen kotihoitoa ja kotona asumista sekä vähentää kuntien kustannuksia miljardilla eurolla. Minulla on erittäin suuri huoli lakiesityksen sisällöstä.

Samaan aikaan, vuoden 2017 alusta tulee ARA:aan myös sähköinen hakujärjestelmä, avustusjärjestelmästä (tämä ei ole laissa)ja tämä vaatii myös suurimmalle avustuksen hakijalle apua.
Lakiesitys yhdessä sähköisen järjestelmän kanssa heikentää radikaalisti vanhusten asiointia, tekee asioinnin eriarvoiseksi ja useimmille vanhuksille mahdottomaksi toteuttaa asiointia.

Esitystä on perusteltu kuntien työn vähentämisellä, silti lakiesityksessä monessa kohdin sanotaan, että ARA voi valtuuttaa kunnan järjestämään tarkastuksen. Myös se voi edellyttää välitarkastuksia. 10§ ja 12§ sekä myös pääsemään korjattaviin kohteisiin suunnittelu- ja korjausvaiheessa.

Kunnat ovat aika yksiselitteisesti ymmärtämässä, että enää tehtävät eivät kuulu kunnille ja tehtäviä ollaan poistamassa "surutta" kunnassa niitä hoitavien tehtävistä jo nyt. Tiedän, että kunnissa on tehty organisaatiomuutoksia, kuin myös meillä. Korjausneuvojan virat tai niitä vastaavien tehtävät lopetetaan, koska ymmärretään tehtävien poistuvan ja siitä jäävän muuhun työhön resursseja. Rakennustarkastajat taas kokevat, ettei aika riitä edes rakennusvalvonnan katselmuksiin.

Aran ylitarkastaja kirjoituksessaan Ara-viestissä osuu lähelle oikeaa ja toteaa totuudenmukaisesti **"Suuri ja aiheellinen huoli onkin, miten varmistetaan avustuksensaajan.....riittävä ohjaus ja neuvonta" ja edelleen "Jotta neuvonta ja ohjaus varmistetaan, vaaditaan tässä yhteistyötä kuntien että kolmannen sektorin kanssa, erityisesti Vanhustyön keskusliiton kanssa. Ja onhan kunnan etu ja velvollisuus huolehtia kuntalaisestaan."**

Ministerin erityisavusta välitti minulle Rakennetun Ympäristön osaston vastauksen huolenaiheeseeni, vanhusten aseman heikkenemisestä:

"Siirron sujuva toteuttaminen edellyttää ARA:n ja kuntien tiivistä yhteistyötä, se on selvää. Kuntien vastuu alueellaan asuvien iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asumisesta ei toki lakkaa korjausavustusten siirtoon. Korjausavustukset säilyvät edelleen välineenä parantaa iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden kotona asumismahdollisuuksia ja kunnat voivat edelleen, ja niiden kannattaakin, ohjata asukkaitaan hakemaan niitä. Sen sijaan kunnat eivät enää vastaa avustuksen myöntämisestä ja muista valtionapuviranomaisen tehtävistä. Toimivallan siirto ARA:lle mahdollistaa myös korjausavustuksen jatkuvan haun. Jatkuvalla haulla korjaustarpeeseen voidaan vastata nopeammin, mikä on erityisen tärkeää kun kyseessä ovat iäkkäät ja vammaiset henkilöt."

Tässä on suuri ristiriita ja vaikeaselkoinen ymmärtää, että käytännössä tehtävät sälytetään siis edelleen kunnille, vaikka kuntien annettiin ymmärtää, että kuntien tehtävät vähenevät ja tulee säästöjä noin miljardi.. Mikään siis ei

muutu kunnissa käytännössä, mitään eivät siis kunnat säästä oikeasti (jos mietitään em. kannanottoja). Ei se päätöksenteko vie kunnissa suurta aikaa, vaan se, kuka heille tekee arvion korjauksista, arvioi laajuuden ja antaa neuvoja lähes kädestä pitäen, , kuka tekee avustushakemukset, kuka tarkastaa tehdyn työn, huolehtii rahatilauksen, tiedottaa jne, ellei kunnan korjausneuvoja tai siitä vastaava.

Vanhukset ovat suurin kärsijä, kun kunnissa havahdutaan, ettei meillä olekkaan enää korjausneuvoja eikä korjausneuvontaa toimenkuvissaan.

Esityksen toteutuessa ei päätöksiä tekevän tahon kanssa voi enää paikallistasolla keskustella. Jos se jää kuntien vapaaehtoisuuden varaan, vanhukset eivät ole tasavertaisessa asemassa eri kunnissa. Tämä on siis erittäin huono muutos vanhusten kannalta. Ehkä myös perustuslain kannalta ristiriitainen.

Kunnat oletettavasti kilvan olisivat hyväksymässä muutoksen säästösyistä, ajattelematta sen vaikutuksia. Samoin lain esittäjät eivät ole miettineet koko ketjun vaikutuksia kansalaisiin asti. Ne olisivat hyvin katastrofaaliset, epätasapuoliset ja epäoikeudenmukaiset kansalaisten kannalta ja myös kuntien.

Mainittakoon, että Suomen Korjausneuvojat teetättivät lakiluonnosvaiheessa kyselyn, ja yli 80 % vastanneista olivat tehtävien siirtoa vastaan.
Lisäksi tulossa oleva sähköinen järjestelmä on utopistinen ajatus vanhusväestön itsenäiseen toimimiseen.

Lain tarkoituksena on myös edistää vanhusten kotona asumista. Minusta se ei auta sitä tällaisena, ellei kunnilla ole velvollisuutta.

Suurin osa maaseudun vanhuksista ei omista edes tietokonetta, Aralta avustusta suoraan hakemista varten. Joko heitä ei kiinnosta tai sitten ei heillä enää ole edellytyksiä, dementian, näkösairauden, työn runtelemien käsien tai muun sairauden vuoksi. Jollakin taas oli sukulaisia tai lapsia, joka voisi ehkä sen tehdä, mutta he ovat siirtyneet pois kotoa ja kotiseuduilta suurimmaksi osaksi. Vanhus tulee tässäkin tarvitsemaan apua, mutta ongelmaksi tulevat salasanojen antaminen, tietoturvariskit, pankkitunnukset (jos on) yksityiselle auttajalle tai kelle tahansa.

Tässä lakiesityksessä on hyvää omavastuuosuuden pieneneminen ja jatkuva haku. Ehdottomasti olisi tärkeää kytkeä lakiin myös vammaispalvelun mukaiset korjausarviot muun korjausavustustoiminnan kanssa, koska ne kytkeytyvät kiinteästi yhteen

Mahdollisen avustettavan prosentin korotuksella avustusten hakijamäärä tai tarvitsijoiden määrä kasvaa, mitä pidän hyvänä asiana niiden osalta, joiden omavastuuosuus riitä korjaukseen. Mutta samalla myös palvelun tarve tullee kasvamaan.

Yksinkertaistettuna haitat/ongelmat, suluissa peruste:

-vanhuksien avustusten hakeminen vaikeutuu äärettömästi (kuntien rooli vähenee tai loppuu)
-suunta, että kotona asumista pidennetään, ei tämä muutos tule edesauttamaan
-epätasa-arvoisuus, vain muutamalla prosentilla on mahdollisuus suoriutua itse, ja muutamalla prosentilla sukulaisen tai ystävän avustuksella, tai maksullisena palveluna
-harmaa talous saa valtaa, koska "auttajiksi/neuvojiksi" tulee todennäköisesti myös yksityisiä pimeän työn tekijöitä.
-kunnille ao. tehtävien siirrosta tässä tapauksessa, oletusarvosta huolimatta ei ole mitään hyötyä, (jos tehtävät tulevat lankeamaan yleisen huolehtimisvelvollisuuden kautta kunnille kuitenkin)
-antaa harmaalle taloudelle ja muille väärinkäytöksille mahdollisuus (esim. kuitit, jotka kunnan viranomainen tarkistaa)
-sosiaalisuus heikkenee (luotettava tuttu viranomainen on lähellä, ja siinä samalla on aina vähän aikaa vanhukselle ja huomaa muut ongelmat)
-etäisyydet ja yhteydet paikalle, missä voidaan avustaa (haja-asutusalue, taksimatkat, hakijat ovat silti vanhoja, vähävaraisia ja liikuntarajoitteisia useimmiten. Nykyinen käytäntö, että paikalla käydään kunnan toimesta)
- tiedottaminen ja ilmoitukset lehtiin, että se tieto ja informaatio saavuttaa kansan (tehtävien siirto kunnilta)
-työllistävän vaikutuksen väheneminen ja rakennustarvikeliikkeiden elinkeino heikkenee (hakijamäärä vähenee, kun kunnilta poistuu tehtäviä)

Hyvät päättäjät, kansalaisia ajatellen, korjausavustusten siirto tekee vanhenevalle kansalaisryhmälle karhunpalveluksen. Sillä tämä on merkittävämpi kuin monen muun tehtävän siirto. Teoreettisesti ajatus on hyvä, mutta käytännössä mahdoton toteuttaa tasapuolisesti ja vain "valtion viranomaisen" tehtävänä, etteikö siitä kansalaiset kärsi huomattavasti.

Tunnistan ja tiedän, että hyvin monet kunnat ovat pitäneet tätä tehtävää jo nykyään välttämättömänä pahana, ja eivätkä ole ajatelleet kokonaisuutta, mitä vaikutuksia sillä on oman kunnan kansalaisiin ja myös elinkeinoille (pienrakentajat ja rakennustarvikeliikkeet). Resurssit ovat olleet riittämättömät. En tällä syyllistä mitään yksittäistä kuntaa, useimmissa on homma toiminut hyvin tai tyydyttävästi.

Hyvät päättäjät, näen sen niin, että olemassa olevaa lakia voidaan kehittää, mutta paikallisuutta, ja kuntien korjausneuvontaa kuntien tehtävänä ei saa heittää romukoppaan. Vanhukset kaipaavat ennen kaikkea turvallisuutta, neuvojan tunnettavuutta, ihmisten läheisyyttä ja sosiaalisuutta, että he jaksavat paremmin vanhuuden päivänsä viettää kotona.

Järvi-Pohjanmaan rakennusvalvonta/
Alajärven toimipiste, Alvar Aallon tie 2
62900 ALAJÄRVI

Tapio Höykinpuro, Korjausneuvoja vuoden 2016 loppuun saakka, puh. 0442970267 työ ja 0445573371 oma, e-mail: Tapio.Hoykinpuro@alajarvi.fi